

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

3 (409)

May – June 2024

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой

грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и WoS и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2024

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагадинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2024

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2024

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 3. Number 409 (2024), 62–76
<https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.752>

УДК 37.1174

© **D. Erdembekova**^{1*}, **A. Bulshekbayeva**¹, **Zh. Satkenova**², 2024

¹Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan;

²al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: dinara.erdem@mail.ru

DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN BASED ON REGGIO EMILIA TECHNOLOGY

Erdembekova Dinara — Student PhD, Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan

E-mail: dinara.erdem@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5049-5556>;

Bulshekbayeva Assem — Doctor PhD, acting associate professor, Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan

E-mail: bulshekbaeva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6229-4783>;

Satkenova Zhanar — Master's degree, senior lecturer, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

E-mail: zhanar_03@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7399-2413>.

Abstract. The dynamics of the processes taking place in modern society requires teachers to be able to find innovative solutions through the acquisition of new competencies, skills to work in the information and communication environment, design, mastering pedagogical technologies and the introduction of advanced pedagogical experience. It is important for teachers of preschool organizations not to miss the stage of revealing the creative potential and thinking of the child, the formation of search activity and speech abilities. Therefore, the organization of a unified pedagogical process in preschool organizations based on personality-oriented and competence-based approaches determines the need for teachers to master a wide range of appropriate educational technologies, taking into account the age and individual characteristics of the child's personality, the needs of his self-realization and development. Currently, the teaching staff of preschool organizations is intensively introducing innovative technologies into their activities. Therefore, the main task of pre-school teachers is to choose methods and forms of organizing work with children, innovative pedagogical technologies that optimally correspond to the goal of personal development. Reggio pedagogy (along with the Waldorf School and the Montessori School), which formed the basis of our research, is considered one of the promising technologies. Reggio Emilia technology is actively used in municipal kindergartens in Italy, Germany and other European countries, as well as in private kindergartens in the USA and Canada. In Kazakhstan, this technology has been gaining popularity only in recent years. The article analyzes domestic and foreign experience in the development of social skills of older preschool children based on Reggio Emilia technology. The authors revealed the

features of the social skills of older children and the importance of using Reggio Emilia technology in its development. The article also analyzes domestic and foreign scientific literature and describes the experience of developing social skills of older children based on Reggio Emilia technology.

Keywords: preschooler, older preschooler, social skills, Reggio Emilia technology, preschool organization

© Д.А. Ердембекова^{1*}, А.И. Булшекбаева¹, Ж.Б. Саткенова², 2024

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан;

²әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан.

E-mail: dinara.erdem@mail.ru

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЕРЕСЕК ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫСЫН РЕДЖИО ЭМИЛИЯ ТЕХНОЛОГИЯСЫ НЕГІЗІНДЕ ДАМУДЫҢ ОТАНДЫҚ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ

Ердембекова Динара Амангельдыевна — Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университетінің докторанты

E-mail: dinara.erdem@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5049-5556>;

Булшекбаева Асем Исаевна — Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университетінің Философия докторы (PhD), қауымдастырылған профессор м.а.

E-mail: bulshekbaeva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6229-4783>;

Саткенова Жанар — магистр, аға оқытушы, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан

E-mail: zhanar_03@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7399-2413>.

Аннотация. Қазіргі қоғамда болып жатқан үдерістердің динамикасы педагогтердің жаңа құзыреттерді, ақпараттық-коммуникациялық ортада жұмыс істеу дағдыларын, жобалауды, педагогикалық технологияларды меңгеру және озық педагогикалық тәжірибені енгізу арқылы инновациялық сипаттағы шешімдерді таба білу қажеттілігін талап етеді. Мектепке дейінгі ұйым педагогтерінің баланың шығармашылық әлеуеті мен ойлауын ашу, іздеу белсенділігі мен сөйлеу қабілетін қалыптастыру кезеңін жіберіп алмау маңызды. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда жеке тұлғаға бағытталған және құзыреттілік тәсілдер негізінде біртұтас педагогикалық үдерісті ұйымдастыру педагог-тәрбиешілердің баланың жеке басының жас және жеке ерекшеліктерін, оның өзін-өзі жүзеге асыру және даму қажеттіліктерін ескере отырып, тиісті білім беру технологияларының кең спектрін игеру қажеттілігін анықтайды. Қазіргі уақытта мектепке дейінгі ұйымдардың педагогикалық ұжымы өз қызметтеріне инновациялық технологияларды қарқынды енгізуде. Сондықтан мектепке дейінгі ұйым педагогтерінің негізгі міндеті – балалармен жұмысты ұйымдастырудың әдістері мен формаларын, жеке тұлғаны дамыту мақсатына оңтайлы сәйкес келетін инновациялық педагогикалық технологияларды таңдау. Ал, біздің зерттеуімізге негіз болған Реджио-педагогика (Вальдорф мектебі мен Монтессори мектебімен бірге) перспективалы технологиялардың бірі болып саналады. Reggio Emilia технологиясы Италияның, Германияның және Еуропаның басқа елдерінің муниципалды балабақшаларында, сондай-ақ АҚШ пен Канаданың жеке балабақшаларында белсенді қолданылады. Қазақстанда бұл технология тек кейінгі жылдары танымал бола бастады. Мақалада

мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың әлеуметтік дағдысын Реджио Эмилия технологиясы негізінде дамытудың отандық және шетелдік тәжірибесі талданған. Авторлар ересек жастағы балалардың әлеуметтік дағдысының ерекшеліктерін және оны дамытуда Реджио Эмилия технологиясын қолданудың маңыздылығын ашқан. Сондай ақ, мақалада отандық және шетелдік ғылыми әдебиеттер талданып, ересек жастағы балалардың әлеуметтік дағдысын Реджио Эмилия технологиясы негізінде дамыту тәжірибесі сипатталған.

Түйін сөздер: мектепке дейінгі бала, мектепке дейінгі ересек жастағы бала, әлеуметтік дағды, Реджио Эмилия технологиясы, мектепке дейінгі ұйым

© Д.А. Ердембекова^{1*}, А.И. Булшекбаева¹, Ж.Б. Саткенова², 2024

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан;

²Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан.
E-mail: dinara.erdem@mail.ru

ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНЫХ НАВЫКОВ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ РЕДЖИО ЭМИЛИЯ

Ердембекова Динара Амангельдыевна — докторант Казахского Национального Педагогического университета имени Абая

E-mail: dinara.erdem@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5049-5556>;

Булшекбаева Асем Исаевна — Казахский Национальный Педагогический университет имени Абая доктор философских наук (PhD), и.о. ассоциированного профессора

E-mail: bulshekbaeva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6229-4783>;

Саткенова Жанар — магистр, старший преподаватель, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

E-mail: zhanar_03@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7399-2413>.

Аннотация. Динамика процессов, происходящих в современном обществе, требует от педагогов умения находить решения инновационного характера посредством приобретения новых компетенций, навыков работы в информационно-коммуникационной среде, проектирования, овладения педагогическими технологиями и внедрения передового педагогического опыта. Педагогам дошкольных организаций важно не пропустить этап раскрытия творческого потенциала и мышления ребенка, формирования поисковой активности и речевых способностей. Поэтому организация единого педагогического процесса в дошкольных организациях на основе лично-ориентированного и компетентностного подходов определяет необходимость освоения педагогами-воспитателями широкого спектра соответствующих образовательных технологий с учетом возрастных и индивидуальных особенностей личности ребенка, потребностей его самореализации и развития. В настоящее время педагогический коллектив дошкольных организаций интенсивно внедряет в свою деятельность инновационные технологии. Поэтому основной задачей педагогов ДО является выбор методов и форм организации работы с детьми, инновационных педагогических технологий, оптимально соответствующих цели развития личности. Реджио-педагогика (наряду

с Вальдорфской школой и Монтессори-школой), которая легла в основу нашего исследования, считается одной из перспективных технологий. Технология Reggio Emilia активно используется в муниципальных детских садах Италии, Германии и других стран Европы, а также в частных детских садах США и Канады. В Казахстане эта технология набирает популярность только в последние годы. В статье проанализирован отечественный и зарубежный опыт развития социальных навыков детей старшего дошкольного возраста на основе технологии Реджио Эмилия. Авторы раскрыли особенности социальных навыков детей старшего возраста и важность использования в его развитии технологии Реджио Эмилия. Также в статье проанализирована отечественная и зарубежная научная литература и описан опыт развития социальных навыков детей старшего дошкольного возраста на основе технологии Реджио Эмилии.

Ключевые слова: дошкольник, дошкольник старшего возраста, социальные навыки, технология Реджио Эмилия, дошкольная организация

Кіріспе

Реджио технологиясы — бала дамуының барлық салаларына әсер ететін жүйелік әдіс. Реджио-педагогика балаға өзінің қызығушылығын көрсетуге, кез-келген іс-әрекетке шығармашылық көзқарасты, сыни ойлауды, өзін-өзі реттеуді, командада жұмыс істей білуді, басқалардың позициясын құрметтеуді және т.б. дамытуға мүмкіндік береді. Бұл ХХІ ғасырдағы адамдар үшін ең пайдалы дағдылар. Бүгінгі таңда қолданылатын барлық әдістердің ішінен біз Реджио технологиясы қазіргі баланың дамуы үшін оңтайлы деп санаймыз. Реджио педагогикасы өз атауын Италияның солтүстігіндегі Реджио-Эмилия қаласынан алады. Дәл сол жерде екінші дүниежүзілік соғыстан кейін үш жастан алты жасқа дейінгі балаларға арналған жаңа тәсілмен балабақшалар ашылды. Бұл әдісті психолог Лорис Малагуцци жасаған. Әдіс сол кездегі ең танымал психологтар мен педагогтердің идеяларын қамтыды Дж. Дьюи, Дж.Пиаже, Л.С.Выготский, Д.Брунер, М. Монтессори және басқалар. Осылайша, Л.Малагуцци сол кездегі бүкіл әлемдік және ең прогрессивті тәжірибені шоғырландыруға тырысты. Демек, мектеп жасына дейінгі балалардың әлеуметтік дағдысын дамытуда біз өз зерттеуімізде Реджио Эмилия технологиясын қолданып, тиімділігін байқадық (Ердембекова және т.б., 2023).

Мектеп жасына дейінгі балалар меңгеретін маңызды әлеуметтік дағды — бұл отбасы мен қоғамдық орындардағы дұрыс мінез-құлық, күнделікті өмірде өз бетінше қызмет ету, гигиена құралдарын мақсатты пайдалану және т.б. мұқият болу.

Реджио-педагогика ерте жастағы балаларды дамытудың ең перспективалы бағыттарының бірі. Білім берудің инновациялық әдісі келесі қағидаттарға негізделген:

Бала-адам және кез-келген адам құрметке лайық.

Балалар өздерінің білімі мен дамуын басқара алады.

Балалар қозғалу, тыңдау, көру және есту арқылы үйренеді. Осының бәрінен оларға шектеулер қоюға болмайды.

Балалардың өздері әлемді зерттей алатын кеңістікте басқа балалармен қарым-қатынас орнатады. Балалардың өзін-өзі көрсетудің көптеген жолдары мен тәсілдері бар (драма, музыка, сурет салу, ән айту, би, эссе, сұхбат) (Тайтелиева, 2023).

Реджио Эмилия технологиясы балабақшаларда заттық-кеңістіктік дамы-

тушы орта құруда, жобалық жұмыстарды орындауда өте тиімді. Балабақшадағы заттық-кеңістіктік дамытушы орта балаларды өздерінің «Менін» тануға, байланысқа, қоршаған ортаны зерттеуге ынталандырады. Негізгі қағидаттар-жайлылық пен ашықтық. Орталық рөл-балалардың қызығушылықтары мен әңгімелерінен, ойындарынан туындайтын жобалармен жұмыс. Жобалар бірнеше сағаттан бір жылға дейін созылуы мүмкін. Балалар не ойлағанын толық жүзеге асыру үшін ересектер көмекші ретінде әрекет етеді. Балалардың шығармашылығына арналған кеңістік-балалар күннің көп бөлігін өткізетін және балабақшада өздерін жайлы сезінетін дамытушы орта (белсенділік, шығармашылық және құрылыс, тіл үйрену және т.б. орталықтар) ұйымдастырылады. Тәрбиешілер-бірлескен авторлар, олар дайын жауап бермейді, баланың қызығушылығын оятады. Осылайша, балалар өз жаңалықтарын ашуды үйренеді. Балалармен қарым-қатынас үдерісінде тәрбиешілер де үйренеді, жаңалық ашады, дамиды.

Негізгі идея — баланың дамуына деген көзқарастың негізі — бұл балаларға ересектер байқамайтын көптеген тәсілдер арқылы өздерінің көзқарасын дәлелдеуге мүмкіндік береді. Баланың негізгі «тәрбиешілері» - қоршаған орта, жобалар, құжаттама (Gigi Schroeder, 2008).

Еліміздің балабақшалардағы интерактивті коммуникативті технологиялар – «сөйлейтін» қабырғалар, Реджио шеберханалары, интерактивті еден, белсенділік орталықтары, робототехника зертханалары, аква және гидропоникалық қондырғылар, кванториумдар және т.б. балалардың әртүрлі қабілеттерін жетілдіруге және толық дамытуға ықпал етеді (Егемен Қазақстан, 2022).

Қазақстан Реджио Эмилия технологиясына негізделген балабақшалардың саны жылдан-жылға артып келеді. Қазіргі кезде аталмыш технологиямен қарқынды жұмыс істеп жатқан Қазақстан балабақшалары (Реджио балабақшалар): ҚР ПБ Медициналық орталығының «Қарлығаш» балабақшасы (Астана), Аламан балабақшасы (Шымкент), Aina-Reggio (Астана), Open Space (Алматы), Reggio-Aktobe (Ақтөбе) және т.б.

Шетелдік балабақшаларда Реджио педагогика тәжірибесі кеңінен қолданылады, тәжірибесі өте бай технология. Мысалы, Германияның заманауи балабақшалары мен бөбекжайлары заттық-кеңістіктік дамытушы ортаны ұйымдастыруда ашық саяхатшылықты заманауи және инновациялық жобалауға бағытталған «кеңістік – үшінші педагог» тәсілін қолданады. Балабақшада болған барлық уақыт ішінде тәрбиеленушілердің балабақша үй-жайлары бойынша еркін жүріп-тұруы көзделген. Себебі, ашық үлгідегі балабақшаларда балалардың жас топтарына бөлінуі жоқ және балалардың бекітілген топтарда міндетті түрде болуына қойылатын талаптар жоқ. Әр бөлмеге педагог «бекітілген», ол осы бөлмедегі заттық-кеңістіктік даму ортасын жүйелі түрде жаңартуды қамтамасыз етіп қана қоймайды, сонымен қатар балаларға осы ортамен жұмыс істеу кезінде көмек пен қолдау көрсетеді.

Жапонияның балабақшасындағы білім беру ортасы балаға іс-әрекетті таңдау еркіндігін қамтамасыз етеді. Топтағы заттар ересектерге арналған заттардың көшірмелері болып табылады. Барлық бақылауда тәжірибеге бағытталған оқыту бар: балалар ыдыс - аяқты өздері жуа алады, арнайы бейімделген себеттерде түстен кейінгі тағамдарды әртүрлі етіп жасай алады, көкөністер мен жемістерді кеседі. Көптеген мектепке дейінгі ұйымдар өз жұмысында әйгілі жапон скрипкашысы және

педагогы Сузукидің (Талантты тәрбиелеу жүйесі) тәжірибесіне сүйенеді, Реджио Эмилия технологиясын өз мәдениеттері мен ерекшеліктеріне қарай бейімдей алған. Музыкалық және сөйлеу қабілеттерінің ерте дамуы біртіндеп жеке тұлғаның тұтас даму жүйесіне айналады, ал музыка мен ана тілі оның жетекші құралдарына айналады. Бұл балабақшалардағы тәрбие гуманистік мазмұнға ие (табиғаттың, өнердің сұлулығына баса назар аударылады) және формасы балаларға дамушы педагогикалық органы құру (Верхотурова және т.б., 2021).

Кесте 1 – Реджио Эмилия технологиясының әлемдік салыстырмалы тәжірибесі

Мемлекеттер	Реджио Эмилия технологиясын пайдалану тәжірибесі	Ерекшеліктері	Педагог-тәрбиеші рөлі
Қазақстан	Заттық-кеңістіктік дамытушы орта құруға, жобалық жұмыстарды орындауға бағытталған.	Балабақшалардағы интерактивті коммуникативті технологиялар – «сөйлейтін» қабырғалар, Реджио шеберханалары, интерактивті еден, белсенділік орталықтары, робототехника зертханалары, аква және гидропникалық қондырғылар, кванториумдар және т.б.-балалардың әртүрлі қабілеттерін жетілдіруге және толық дамытуға ықпал етеді.	Реджио Эмилия технологиясы бойынша жұмыс істейтін Қазақстан балабақшасындағы педагог-тәрбиеші әр баланы бағалайды және құрметтейді. Ол оның тәлімгері және досы. Олар балалар сұрақтарынан бас тартуға тырыспайды, керісінше, балалар оларды сұрауға ынталандырады, содан кейін әдейі жауап беріп, қиялдауды және өз нұсқаларын ойлап табуды ұсынады. Балалар мен тәрбиешілер арасында иерархиялық алшақтық жоқ, тек біркелкі серіктестік.
Германия	«Кеңістік - үшінші педагог»: ашық кеңістікті заманауи және инновациялық жобалауға бағытталған.	Балабақшада болған барлық уақыт ішінде тәрбиеленушілердің балабақша үй-жайлары бойынша еркін жүріп-тұруы; балаларды жас топтарына бөлудің болмауы; талаптар жоқ, балалардың бекітілген топтарда міндетті түрде болуы жоқ	Әр бөлмеге педагог «бекітілген», ол осы бөлмедегі пәндік даму ортасын жүйелі түрде жаңартуды қамтамасыз етіп қана қоймай, сонымен бірге балаларға осы ортамен жұмыс кезінде көмек пен қолдау көрсетеді.

Жапония	Тәжірибеге бағытталған оқыту	Топтағы заттар ересектерге арналған заттардың көшірмелері болып табылады. Балалардың өздері ыдыс жуып, түстен кейінгі тағамдарды арнайы бейімделген себеттерге салып, көкөністер мен жемістерді кесе алады.	Балаға іс-әрекетті таңдау еркіндігін қамтамасыз етеді.
Ұлыбритания	Еркін тәрбие	Бөлмеде көптеген жабдықтар мен материалдар болады.	Тұлғаны қоғамдағы белсенді рөлге дайындау үшін білім беру ортасы арқылы таным үдерісін байыту
Франция	Функционалды педагогика	Эксперименттер мен шығармашылыққа, бастамашылық пен тәуелсіздік көріністеріне мүмкіндік береді.	Дамуды бағыттайды. Балалардың алған тәжірибесіне сәйкес органы өзгертеді.
Италия	Реджио- педагогика	Табиғи және әлеуметтік құбылыстар, адам жасаған заттар балабақшаларда бірлескен зерттеу нысанына айналады	Педагог-тәрбиешінің оқыту көмегі әр баланың бүгінгі қызығушылықтары, қажеттіліктерімен айнықтайды.

Материалдар және әдістер

Зерттеу жұмысында біз шетелдік ғылыми әдебиеттерді зерделеп, Реджио Эмилия технологиясына сүйене отырып, «Реджио Эмилия технологиясы арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту» атты авторлық сауалнамасын құрастырып шығардық. Сауалнама төмендегідей 3 бөліктен тұрады.

Біртұтас даму (мектеп жасына дейінгі ересек балаларға арналған блок)

Реджио Эмилияның көзқарасы әр баланың біртұтас дамуына баса назар аударады. Өнер, музыка, театр өнері және қозғалыс сияқты өзін-өзі көрсетудің әртүрлі формаларын қоса алғанда, ол әртүрлі интеллект түрлерін, әлеуметтік дағдыны дамытуға ықпал етеді. Бұл тәсіл балалардың әртүрлі дарындары бар екенін анықтайды, бұл оларға түрлі салаларда зерттеуге және табысқа жетуге мүмкіндік береді.

Шығармашылық және сыни ойлау (педагог-тәрбиешілерге арналған блок)

Реджио Эмилияның көзқарасында шығармашылық пен сыни ойлау жоғары бағаланады. Ашық сабақтар мен жобалық оқытудың арқасында балаларда инновациялық ойлау және міндеттерді өз бетінше шешу ынталандырылады. Бұл олардың болашақ қиындықтар мен мүмкіндіктерге дайындалу арқылы талдау, бағалау және байланыс орнату қабілетін дамытады.

Ата-аналарды белсенді тарту (ата-аналарға арналған блок)

Реджио Эмилияның көзқарасы ата-ананың баланы оқытуға қатысуының маңыздылығын мойындайды. Ата-аналар балаларының оқу сапарына белсенді қатысуға шақырылады және педагогтермен ынтымақтастыққа, семинарларға қатысуға және топ ортасына үлес қосуға шақырылады. Ата-аналар мен тәрбиешілер арасындағы бұл белсенді серіктестік білім беру тәжірибесін нығайтады және балаларға да, жалпы отбасыларға да қолдау желісін құрады.

Нәтижелер

Эксперименттік-тәжірибелік жұмысқа 25 мектеп жасына дейінгі ересек бала, 15 мектепке дейінгі ұйым тәрбиешісі, 25 ата-ана қатысты. Әр блок бойынша эксперимент нәтижелері ұсынылып отыр.

Біртұтас даму (мектеп жасына дейінгі ересек балаларға арналған блок)

Кесте 2 - Қалыптастырушы экспериментке дейін және одан кейін эксперименттік топтарда Реджио-Эмилия технологиясы бойынша ересек мектеп жасына дейінгі балалардың әлеуметтік дағдысы дамуы жиілігінің көрсеткіштері (%)

Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың әлеуметтік дағдысын Реджио Эмилия технологиясы негізінде дамыту	Әлеуметтік дағдының компоненттері мен деңгейлері								
	Іс-әрекеттік-мінез-құлықтық			Когнитивтік			Рефлексивтік-бағалау		
	жоғары	орта	төмен	жоғары	орта	төмен	жоғары	орта	төмен
Анықтаушы эксперимент %	46,9 %	33,9 %	19,2 %	23,4 %	36,9 %	39,7 %	32,6 %	27,9 %	39,5 %
Қалыптастырушы эксперимент %	50,6 %	31,1 %	18,3 %	24,3 %	37,3 %	38,4 %	34,3 %	28,6 %	37,1 %

Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың әлеуметтік дағдысын Реджио Эмилия технологиясы негізінде дамытудың эксперименттік тәжірибесіне сәйкес эксперименттік топтардың нәтижесі іс-әрекеттік-мінез-құлықтық компонентте анықтаушы экспериментте жоғары деңгей 46,9 %, қалыптастырушы экспериментте 50,6 % көрсетті. Осы компоненттің орта деңгейі анықтаушы экспериментте 33,9 % құраса, қалыптастыру кезеңінде 31,1 % құрады. Бұл тұстан біз жоғары деңгей динамикасының өскенін аңғардық. Төмен деңгей 19,2 % болса, зерттеудің екінші кезеңінде 18,3 % төмендеді.

Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың әлеуметтік дағдысын Реджио Эмилия технологиясы негізінде дамытудың когнитивті және рефлексивтік-бағалау компоненттерінен де нәтиженің айтарлықтай өзгергенін байқауға болады (Кесте 2).

Кесте 3 - Қалыптастырушы экспериментке дейін және одан кейін бақылау топтарында Реджио-Эмилия технологиясы бойынша ересек мектеп жасына дейінгі балалардың әлеуметтік дағдысы дамуы жиілігінің көрсеткіштері (%)

Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың әлеуметтік дағдысын Реджио Эмилия технологиясы негізінде дамыту	Әлеуметтік дағдының компоненттері мен деңгейлері								
	Іс-әрекеттік-мінез-құлықтық			Когнитивтік			Рефлексивтік-бағалау		
	жоғары	орта	төмен	жоғары	орта	төмен	жоғары	орта	төмен
Анықтаушы эксперимент %	45,8 %	32,7 %	21,5 %	22,5 %	35,3 %	42,2 %	31,4 %	26,5 %	42,1 %
Қалыптастырушы эксперимент %	49,6 %	33,3 %	17,1 %	23,3 %	36,4 %	40,3 %	33,2 %	27,6 %	39,2 %

Анықтаушы экспериментте бақылау тобына қатысқан ересек топтағы балалардың іс-әрекеттік мінез-құлықтық, когнитивтік, рефлексивтік-бағалау компоненттері бойынша балалардың нәтижесінің оң өзгерістерін аңғаруға болады (Кесте 3)

Бақылау тобында Реджио Эмилия технологиясының элементтері қолданылды, мысалы заттық-кеңістіктік дамытушы ортаны дұрыс пайдалану, экологиялық қалдықтарды орынды пайдалану, «Үшінші педагог» әдісін қолдану. Ал, эксперимент тобындағы балалардың шығармашылық, логикалық ойлау қабілеттерін дамытуда Реджио Эмилия технологиясына негізделген «Ұясыз құстар», «Жираф», «Мен өзім» ойындары жүргізілген болатын. Бұл зерттеулер екі топтың әлеуметтік дағдысының дамуына Реджио Эмилия технологиясының қаншалықты әсер еткендігін және екі топтың арасында мәнді айырмашылықтардың бар екендігін дәлелдеуге мүмкіндік берді. Бұл зерттеу нәтижелерінен алынған көрсеткіштер ЭТ және БТ - дағы балаларға қарағанда іс-әрекеттік-мінез-құлықтық компоненті бойынша динамиканың біршама артқандығын байқатты.

Қалыптастырушы эксперименттен кейінгі зерттеудің келесі кезегінде рефлексивтік – бағалау компоненті бойынша ересек топтағы балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуда Реджио Эмилия технологиясына негізделген «Татуласу кілемшесі», «Ойыншық жасаймын», «Кімге ұқсайды?», «Мен ақылдымын» ойындары қолданылды. Өзара бірлескен іс-әрекеттік қарым-қатынас саласындағы өзінің және өзгелердің іс-әрекетін бағалай алуы өз ұстанымын жүзеге асырумен қатар, әлеуметтік дағдының даму деңгейін анықтауға мүмкіндік берді.

Шығармашылық және сыни ойлау (педагог-тәрбиешілерге арналған блок)

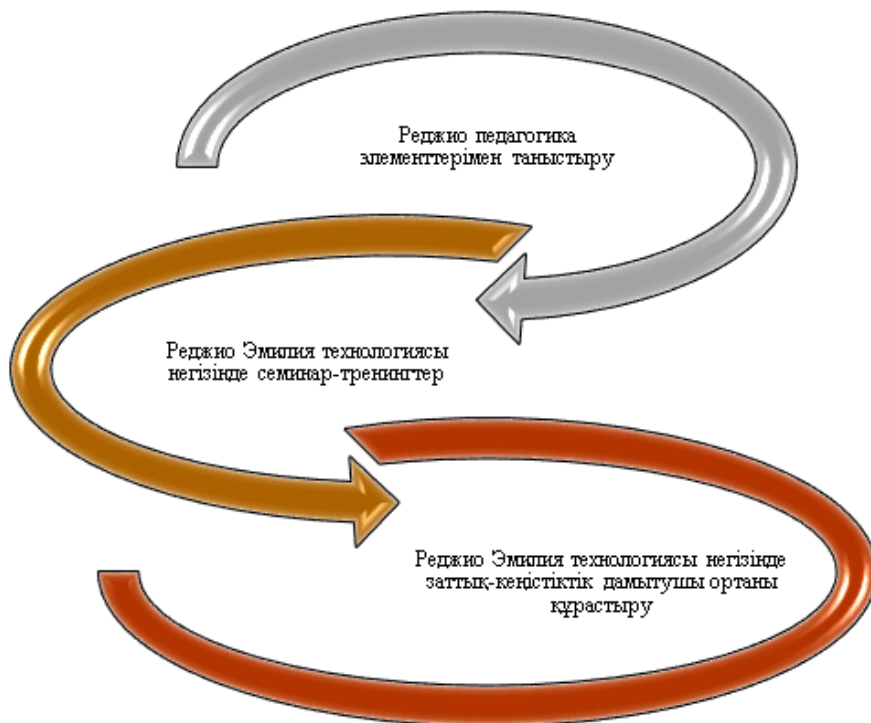
Сурет 1 - Мектеп жасына дейінгі ересек балалардың шығармашылық және сыни ойлау (педагог-тәрбиешілерге арналған блок) қабілеттерін анықтаудың салыстырмалы нәтижелері (анықтаушы және қалыптастырушы кезеңдер)

Мектепке дейінгі ұйымдардағы 15 ересек топ тәрбиешісі қатысқан болатын. Себебі, мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін анықтау мақсатында тәрбиешілерді нысанаға алғанымыз дұрыс деп шештік. Тәрбиешілерге сұрақтар Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 14 қазандағы №422 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасындағы балалардың біліктері мен дағдыларының тізбесіне сәйкес құрастырылып берілді.

Эксперимент кезеңдерінде мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілеріне Реджио Эмилия технологиясы бойынша бірнеше әдістемелік жұмыстар жүргізілді (Сурет 1).

Реджио-педагогика баланы қоршаған ортаның мүмкіндіктеріне үлкен мән береді. Баланың табиғатқа, техникаға немесе өнерге деген қызығушылығы болуы үшін жағдай жасайды. Сол себепті, мектепке дейінгі ұйымдарда балалар мен тәрбиешілерге жүргізілген жұмыста әртүрлі материалдар мен құралдарды пайдаландық: бояулар, саз, құм, қағаздың әртүрлі түрлері, ағаш, картон, кептірілген өсімдіктер, тұқымдар, жіптер, сымдар, түймелер, таспалар, тастар, қауырсындар, фольга, гуаш және тіпті қарапайым қоқыстар, т.б. Реджио педагогикасын зерттеушілер қарапайым нәрселер балаға «арнайы» ойыншықтардан гөрі қалдықтардан ойыншық жасауды көрсету және жасау көп нәрсені үйрете алады деп санайды.

Сурет 2 - Мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілерімен жүргізілген жұмыс түрлері

Ата-аналарды белсенді тарту (ата-аналарға арналған блок)

Ата-аналармен жұмыс бірнеше бағытта жүзеге асырылды. Реджио Эмилия технологиясының ерекшеліктері түсіндіріліп, ата-аналармен педагогикалық ағарту жұмыстары қоса атқарылды. Олар:

Баланы құрметтеу және оның көзіне қарау

Реджио педагогикасындағы ең маңызды нәрсе: бала өзін үлкен немесе кіші ұжымның бір бөлігі деп санайды, онда ол басқа сияқты құнды - бұл бала, ата-ана, тәрбиеші болсын, маңызды емес. Біз ата-аналарға: біз бала деңгейіне түспеуіміз керек, бірақ оған көтерілуіміз керек. Және бұл тура және бейнелі мағынада. Біз олармен сөйлескенде балалардың көзіне қаншалықты жиі қараймыз? Біз балаға үнемі жоғарыдан қараймыз, ал ол бізге төменнен қарайды. Ол не көреді? Біз баламен бір деңгейде болуымыз керек.

Ережелерді түсіндіріп, сұрақ қойыңыз

Бала сіздің ойыңызды біле алмайды, одан не қалайтыныңызды болжай алмайды. Негізгі міндет-ережелер бар екенін түсіндіру. Бұл кеңістікте кейбір ережелер болуы мүмкін, басқа кеңістікте басқалары болуы мүмкін. Біз стадионда театр сияқты әрекет етпейміз-тіпті біздің киіміміз де мүлдем басқа. Біз балаға осы ережелерді таратуымыз керек.

Сіз бұл ережені не үшін енгізгеніңізді түсіндіруіңіз керек. Неліктен сіз осылай болғыңыз келеді? Неліктен кейде бір сабақта пікірталас болған кезде қолыңызды көтермеуге болады, ал екінші сабақта, адамдар көп болған кезде, біз сөйлемес бұрын қандай да бір белгі беріп, сұралғанша күтуіміз керек? Өз ұстанымымызды түсіндіре

отырып, біз балаға құралдарды береміз — оған қалай әрекет ету керек. Ол сөйлей алады, үнсіз бола алады, қолын көтере алады, жүгінгенше күте алады.

Реджио-педагогика Лев Выготскийден көп нәрсе алды. Ол былай деді: біз баланың қай жерде түсінуіміз керек - және біз оның жақын даму аймағын білуіміз, екеруіміз қажет.

«Қате» емес, «басқаша»

«Аспан қызыл!»- дейді бала. Түзетуге асықпаңыз, өйткені бұл ойлануға түрткі болады: аспан қызыл болуы мүмкін бе? Бұл қандай да бір зерттеуге, білімді кеңейтуге түрткі болуы мүмкін. Біз тоқтап: «Жоқ, олай емес!» Балаңызбен бірге бұл қашан болуы мүмкін екенін түсінуге тырысу керек пе? Мұны көруге бола ма? Мен аспанның қандай болуы мүмкін емес екенін білмеймін. Яғни, ата-ана осы тұста балаға үзілді-кесілді жауап бере салмай, бала ойымен санасуды үйренеді.

Таңдау ұсыныңыз және асықпаңыз

Реджио педагогикасындағы бүкіл блок таңдау тақырыбына арналған, бұл өте маңызды нәрсе. Бірақ біз балаларға таңдау жасауды үйретпес бұрын, біз оған дайын болуымыз керек нәрсеге қайта ораламыз. Біз асықпауымыз керек-бұл негізгі ережелердің бірі.

Кез келген жағдайда оқу

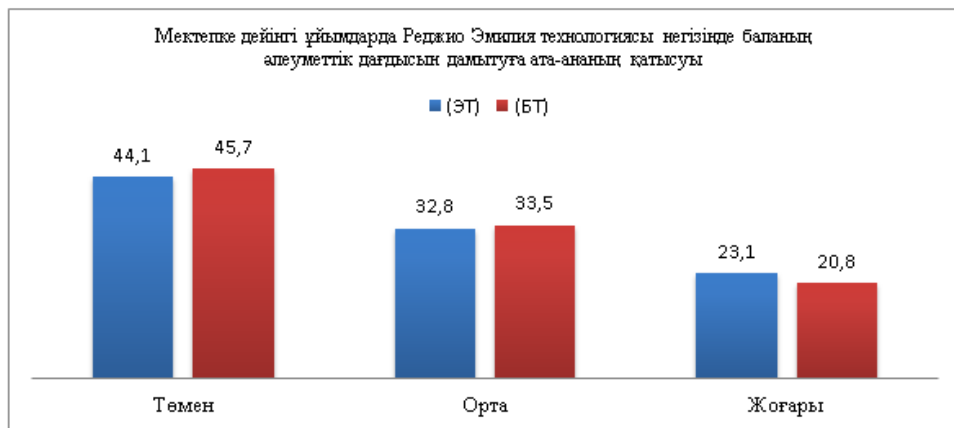
Реджио педагогикасында мынадай қағида бар: білім алуға нақты уақыт жоқ. Міне, сіз асхана үстелінде отырсыз. Сіз сұрақ қоя аласыз: бұл сорпа неден тұрады деп ойлайсыз? Баланың тәжірибесі бар және ол болжай алады. Сонымен, бұл апельсин сорпасы. Қызғылт сары не болуы мүмкін? «А, мен білемін, асқабақ қызғылт сары! Кез-келген жерде баланың танымдық қызығушылығын арттыра беруге болады.

Қиялдау маңызды

Көптеген ата-аналардың басты міндеті — оқуға және санауға үйрету. Шындығында, мен де, сіз де айналаңызда мұны істей алмайтын бір адамды білмейсіз. Бірақ біз айналамызда дауласу, ойлау, кейбір жобаларды ойлап табу қабілеті жоқ көптеген адамдарды табамыз, біз оларды жоспарлау, жаңа тұжырымдамалар жасау туралы айтпаймыз. Сондықтан, біздің ойымызша, басты міндет - шығармашылық ойлауды дамыту. Біз жобалық ойлауды дамытуды насихаттаймыз, өйткені жобада қандай тақырыпты санап, тақырыптың белгілері туралы айтып, оны сызып, салыстыруға болатындығы маңызды емес.

Атқарылған жұмыстардан кейін екі кезеңде де ата-аналарға семинар-тренингтер жүргізіліп отырды. Көп ата-аналар уақыттарының жоқтығынан балаға көп уақыт бөле алмайтынын, кейбірі денсаулықтарының нашарлығынан, кейбірі арнайы мамандарға тапсырған дұрыс деп есептейтіндіктерін алға тартты.

Мектепке дейінгі ұйымдарда Реджио Эмилия технологиясы негізінде баланың әлеуметтік дағдысын дамытуға ата-ананың қатысу динамикасының эксперимент барысында өзгергенін анықтай алдық (Сурет 2).

Сурет 3 – Мектепке дейінгі ұйымдарда Реджио Эмилия технологиясы негізінде баланың әлеуметтік дағдысын дамытуға ата-ананың қатысуы

Дискуссия

Реджио Эмилия технологиясын әлем педагог-психолог ғалымдары кеңінен мойындады (Дж. Брунер, Г. Гарднер, Дж. Хекман және т.б.). Сонымен қатар бұл технология Гарвард пен Массачусетс штатында өте қарқынды зерттеу нысаны болған. 1991 жылы «Newsweek» Реджио Эмилияның мектепке дейінгі білім беру жүйесіне қосқан үлесін және әдістемесін әлемдегі ең жақсы әдіс деп таныды. Соңғы онжылдықта бұл тәсіл прогрессивті мектептерде бейімделді. «Баланың 100 тілі», «Кеңістікпен диалогтар», «Жарық сәулесі» және т.б. балалар жұмыстарының көрмелері үнемі бүкіл әлем бойынша саяхаттап, кеңінен танылды. Лорис Малагуцци халықаралық орталығы Реджио педагогикасының тәжірибесінен шабыттанған барлық адамдар үшін педагогикалық шеберханаға айналды (Богушова, 2020).

Мектеп жасына дейінгі балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту мәселелері шетелдік ғылыми әдебиеттерде кең белең алды (Edwards & Gandini, 2015). Баланың имиджіне баса назар аудара отырып, Реджо-Эмилия технологиясы қоршаған ортаны үшінші педагог ретінде таныды, баланың мүдделеріне негізделген оқу бағдарламасын құрды және балалардың жүз тілі арқылы бірнеше интеллект идеологиясын қолданды (Lazzari, 2011). Реджо-Эмилияның мектеп жасына дейінгі балаларға білім беру тәсілі оқытудың тиімді әдісі екендігі дәлелденді (Hawkins, 2012). Реджио-Эмилия тәсілін зерттейтін бірнеше зерттеушілер бұл тәсілдің мектеп жасына дейінгі балалардың әлеуметтік-эмоционалдық дамуына пайдасын көрсетті. Бұл зерттеудің мақсаты мектеп жасына дейінгі балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін Реджио-Эмилиядағы оқу тәсілінің болжамды артықшылықтарын түсіну болды.

Реджо Эмилиядағы оқу тәсілі қоршаған ортаның оқу компоненттеріне, баланың бейнесіне, ата-ана мен педагог арасындағы қарым-қатынасқа, сондай-ақ әлеуметтік және эмоционалды түрде дамыту үшін балалардың экспрессивті тілін бағалайтын ателье немесе білім беру тәжірибелеріне бағытталған (McNally, 2017). Santín and Torruella (2017) Реджио-Эмилия коммуникативті және әлеуметтік дағдыларды дамыту қоры арқылы креативті, сыни тұрғыдан ойлайтын және

ынтымақтастыққа қатысатын азаматтарды дамытуға ұмтылатынын айтты. Сонымен қатар, Gardner (2016) Реджио-Эмилия тәсілі мектеп жасына дейінгі балалардың дамуына ықпал ету, олардың қызығушылықтарын ояту және қамқор орта құру арқылы тәрбиеленушілердің мүмкіндіктерін кеңейтетіндіктен, бұл жас балаларға білім берудің басқа оқу тәсілдеріне әсер етуі керек деп тұжырымдады. Әлемде Реджио-Эмилиядан шабыттанған бағдарламалардың арқасында ол өзін мектепке дейінгібілім беру жүйесіндегі ең көрнекті бағдарламалардың бірі ретінде көрсетті (Keskin, 2018).

Қорытынды

Осы технологияны енгізе отырып, педагог-тәрбиешілер іс-әрекетте еркін бола бастады, олар балалар жобаларын әзірлеу және іске асыру үшін даму ортасын құру арқылы өздерінің әлеуетін, шығармашылығын белсенді қолдана бастады. Импровизацияланған концерттер, балалардың авторлық қойылымдары және балалар мен ересектер жобалары көбірек болды. Ата-аналар клубын ұйымдастыру ата-аналардың психологиялық-педагогикалық құзыреттілігін арттыруға және балалар мен ата-аналар қатынастарын үйлестіруге көмектесті. Ата-аналар жаңа жобаларды асыға күте бастады, өйткені олар балалар мен ата-аналардың тығыз қарым-қатынасына ықпал етті.

Бұл зерттеу мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың әлеуметтік дағдысын Реджио Эмилия технологиясы негізінде дамытудың отандық тәжірибесін дамытуға қызығушылық тудырады деген қорытынды жасауға мүмкіндік берді. Реджио Эмилия технологиясының шетелдік әлеуетін зерделей келе, отандық мектепке дейінгі ұйым қызметіне трансформациялау тәжірибесін қамтамасыз ету керектігі тұжырымдалды. Бұл тұтас жүйе, философияның бір түрі. Әлемдік технологиялар тәжірибесін зерттей отырып, біз өз білімімізді әлемнің түкпір-түкпірінде тұратын адамдардың идеяларымен біріктіре аламыз. Содан кейін, ең жақсы нұсқаларды біріктіре отырып, біз шынымен де балабақша – функционалды, ыңғайлы және әр тәрбиеленушінің қызығушылығын, оның қарым-қатынас қажеттіліктерін және әлемдік стандарттарды қанағаттандыратын балабақша қалыптастыруға мүмкіндік аламыз.

ӘДЕБИЕТТЕР

Ердембекова Д.А., Булшекбаева А.И. және т.б. (2022). Реджио Эмилия әдістемесі арқылы мектепке дейінгі балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту. Торайғыров университетінің Хабаршысы, Педагогика сериясы. — № 2. 2022. — 108–121 б.

Тайтелиева Л.Р. (2023). Болашақ мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілерінің инновациялық іс-әрекетке даярлығын дамыту. Философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация. — Алматы, 2023. — 229 б.

Gigi Schroeder Yu. Documentation: Ideas and Applications from the Reggio Emilia Approach. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15411790801910735>

Егемен Қазақстан, 2022. <https://egemen.kz/article/329991-urpaq-tarbiesindegi-balabaqshanynh-rol-i>

Верхотурова Ю.А. (2021). Нетрадиционные подходы к проектированию предметной среды дошкольной образовательной организации в международной практике / Ю.А. Верхотурова, Я.А. Хасанова // Вестник социально-гуманитарного образования и науки. 2021. — № 2. — С. 15–21.

Богушова С.Е. (2020). Возможности использования реджио-подхода в организации развивающей предметно-пространственной среды в дошкольной образовательной организации // С.Е. Богушова, Е. Потурнакова, О.И. Петрова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. 2020. — № 4 (294). — С. 280–282.

Edwards C., Gandini L. & Forman G. (Eds.). (2015). *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Experience in Transformation*. — 3rd ed. Santa Barbara: Praeger.

- Lazzari A. (2011). Reconceptualising Professional Development in Early Childhood Education: A study on teacher's professionalism carried out in Bologna province [Dissertation Thesis]. Dottorato di Ricerca in Pedagogica, Università di Bologna, Bologna. Retrieved from. — <http://amsdottorato.unibo.it/3473>
- Hawkins D. (2012). Malaguzzi's Story, Other Stories, and Respect for Children. In Edwards C., Gandini L. & Forman G. (Eds.), *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Experience in Transformation*. — 3rd ed. — Pp. 73–80. Santa Barbara: Praeger.
- McNally. Key elements of the Reggio Emilia approach and how they are interconnected to create the highly regarded system of early childhood education. — <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03004430.2016.1197920>
- Santín M.F., Torruella M.F. (2017). Reggio Emilia: An Essential Tool to Develop Critical Thinking in Early Childhood // *Journal of new approaches in educational research*. — Vol. 6. — No. 1. — January 2017. — Pp. 50–56. — ISSN: 2254-7339. DOI: 10.7821/naer.2017.1.207.
- Gardner H. (2012). Foreword. In Edwards C., Gandini L. & Forman G. (Eds.), *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach in Transformation*. — Pp. XIII–XVI. Santa Barbara: Praeger.
- Keskin B. (2018). Reggio Emilia yaklaşımına genel bir bakış (An overview of the Reggio Emilia approach). *The Black Sea Journal of Social Sciences*. — 7 (13). — Стр. 95–1067

REFERENCES

- Bogushova S.E. (2020). Possibilities of using the reggio approach in the organization of a developing subject-spatial environment in a preschool educational organization // S.E. Bogushova, E. Poturnakova, O.I. Petrova. — Text: direct // *Young scientist*. 2020. — № 4 (294). — Pp. 280–282 (in Russ).
- Erdembekova D.A., Bulshekbayeva A.I. etc. (2022). Development of social skills of preschool children through the Reggio Emilia methodology. *TORAIGYROV University Series pedagogical*. — № 2. 2022. — Pp. 108–121. (in Kaz)
- Edwards C., Gandini L. & Forman G. (Eds.). (2015). *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Experience in Transformation* (3rd ed.). Santa Barbara: Praeger (in Eng).
- Egemen Kazakhstan, 2022. <https://egemen.kz/article/329991-urpaq-tarbiesindegi-balabaqshanynh-rol-i> (in Kaz)
- Gigi Schroeder Yu. Documentation: Ideas and Applications from the Reggio Emilia Approac. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15411790801910735> (in Eng).
- Gardner H. (2012). Foreword. In Edwards C., Gandini L. & Forman G. (Eds.), *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach in Transformation*. — Pp. XIII–XVI. Santa Barbara: Praeger (in Eng).
- Keskin B. (2018). Reggio Emilia yaklaşımına genel bir bakış (An overview of the Reggio Emilia approach). *The Black Sea Journal of Social Sciences*. — 7 (13). — 95–1067 (in Eng).
- Hawkins D. (2012). Malaguzzi's Story, Other Stories, and Respect for Children. In Edwards C., Gandini L. & Forman G. (Eds.), *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Experience in Transformation*. — 3rd ed. — Pp. 73–80. Santa Barbara: Praeger (in Eng).
- Lazzari A. (2011). Reconceptualising Professional Development in Early Childhood Education: A study on teacher's professionalism carried out in Bologna province [Dissertation Thesis]. Dottorato di Ricerca in Pedagogica, Università di Bologna, Bologna. Retrieved from <http://amsdottorato.unibo.it/3473> (in Eng).
- McNally. Key elements of the Reggio Emilia approach and how they are interconnected to create the highly regarded system of early childhood education. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03004430.2016.1197920> (in Eng).
- Taitelieva L.R. (2023). Development of the readiness of teachers of future preschool organizations for innovative activities. Dissertation prepared for the degree of Doctor of Philosophy (PhD). — Almaty, 2023. — 229 p. (in Kaz)
- Verkhoturouva Yu.A. (2021). Non-traditional approaches to the design of the subject environment of a preschool educational organization in international practice / Yu.A. Verkhoturouva, Ya.A. Khasanova // *Bulletin of Social and Humanitarian Education and Science*. — 2021. — No. 2. — Pp. 15–21 (in Russ).
- Santín M.F., Torruella M.F. (2017). Reggio Emilia: An Essential Tool to Develop Critical Thinking in Early Childhood // *Journal of new approaches in educational research*. — Vol. 6. — No. 1. — January 2017. — Pp. 50–56. — ISSN: 2254-7339. DOI: 10.7821/naer.2017.1.207 (in Eng).

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Г.Б. Аргингазинова ҚАЗАҚСТАНДА ДИРИЖЕРЛІК-ХОРЛЫҚ БІЛІМІНІҢ ЖҮЙЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-МӘДЕНИ ФАКТОРЛАРЫ.....	7
М.С. Балганова, Э.Т. Адылбекова, Х.И. Булбул АРАЛАС ОҚЫТУДА ЭЛЕКТРОНДЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІНЕ ӘСЕРІ.....	22
Б. Дилдебай, С. Адиканова, В. Войчик, А. Кадырова УНИВЕРСИТЕТТІҢ АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ АРХИТЕКТУРАСЫНЫҢ МАҚСАТТЫ ЖАҒДАЙЫН ЗЕРТТЕУ.....	38
Е. Ергөбек, Е. Досымов, S. Eser КВАНТТЫҚ ФИЗИКА БӨЛІМІНДЕГІ БІЛІМДІ ӨТКЕН КЕЗІНДЕГІ ҚАТЕЛІКТЕРДІ АЛДЫН АЛУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӘДІСТЕРІ.....	49
Д.А. Ердембекова, А.И. Булшекбаева, Ж.Б. Саткенова МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЕРЕСЕК ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫСЫН РЕДЖИО ЭМИЛИЯ ТЕХНОЛОГИЯСЫ НЕГІЗІНДЕ ДАМУДЫҢ ОТАНДЫҚ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ.....	62
Ж.Е. Зулпыхар, А. Нұрланқызы, Л. Рохая, Н. Карелхан ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУ ЖӘНЕ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ЕНГІЗУ.....	77
Н. Ибадильдин, А. Нургужина, Д. Жумалдинова, Ш. Борашова ASTANA IT UNIVERSITY-ДЕ «АТ-МЕНЕДЖМЕНТ» БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫН ОДАН ӘРІ ЖЕТІЛДІРУ.....	90
Р.К. Измагамбетова СНАТГРТ ИНТЕГРАЦИЯСЫ: БІЛІМ БЕРУ ҚОСЫМШАСЫНА ЖАН-ЖАҚТЫ ШОЛУ.....	101
Г.К. Исмаилова, Г.Б. Григорьева, А.Ж. Турикпенова, К.Е. Хасенова, З.Қ. Тешабоева ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫ – ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫҢ ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ	110
Э. Кауынбаева, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫНДА БИОЛОГИЯЛЫҚ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ ТӘЖІРИБЕСІ.....	124
А.Б. Кенесары, А.Ж. Сейтмұратов, Н.Ю. Фоминых, Г. Пилтен, П. Пилтен МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІНДЕГІ САНДЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШЕШІМДЕР.....	137
Г. Клычнязова, Ж. Дәулетбекова ОҚУШЫЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІН ДАМУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СТРАТЕГИЯЛАРЫ.....	148
А. Куралбаева, Ж. Садуова, Г. Абылова, А. Тасова ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ БІЛІМ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ: ҚАЗІРГІ	

ҮРДІСТЕР МЕН БОЛАШАҚТАҒЫ ҚИЫНДЫҚТАР.....	161
М.У. Мукашева, А.А. Өмірзақова, С.Г. Григорьев, А.Х. Давлетова МЕКТЕПТЕ ИММЕРСИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІК ШАРТТАРЫ: ПИЛОТТЫҚ ЗЕРТТЕУ.....	176
А.Ж. Мурзалинова, Ж.А. Макатова, Л.С. Альмагамбетова, А.Н. Иманова, А.Е. Зейнелова ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИЗАЙН ТҰЖЫРЫМДАМАЛАРЫ НЕГІЗІНДЕ ҚАЗАҚСТАН ПЕДАГОГТЕРІНІҢ ҚӘСІБИ ДАМУЫН ЖОБАЛАУ.....	191
Ф. Наметкулова, Е. Тасболат, Г. Баймбетова, А. Сугирбекова МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФИЗИКА ЕСЕПТЕРІН ТАЛДАУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	212
А.Р. Сабдалиева, Г.А. Орынханова ЕРМЕК ТҮРСҮНОВ ШЫҒАРМАШЫЛАРЫН ОҚУ БАРЫСЫНДА МӘНІНДІ ОҚУДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	233
Ә.Х. Сарыбаева, Ж.И. Исаева, Али Чорух БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРГЕ «ФИЗИКАНЫҢ КОМПЬЮТЕРЛІК ӘДІСТЕРІ» ПӘНІН ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ҚОЛДАНЫП АДАПТИВТІ ОҚИТУ ӘДІСТРІ.....	246
Б.Ш. Тұрғанбаева, Ж. Сапарқызы, А.М. Өтешқалиева БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАРДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ.....	266
Г.М. Усайнова, А.Ж. Сейтмұратов, Г.Б. Исаева, А.А. Куралбаева, А.Ж. Изекенова ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТТЕРДЕ МАТЕМАТИКА МҰҒАЛІМДЕРІН ДАЙЫНДАУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ.....	276

ЭКОНОМИКА

О. Абралиев, А. Баймбетова, Ж. Кусмолдаева ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БИДАЙ ӨНДІРУ ДИНАМИКАСЫНЫҢ ЭКОНОМЕТРИЯЛЫҚ ТАЛДАУЫ.....	291
И.Т. Айнабекова, А.Д. Ажигулова, М.Ж. Есенова, ҚАЗАҚСТАННЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАРЖЫСЫН БАСҚАРУДЫҢ ЖЕКЕЛЕГЕН ПРОБЛЕМАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	308
З.А. Арынова, В.П. Шеломенцева, С.Е. Қайдарова, С.В. Золотарева, Д.С. Бекниязова ЭКОНОМИКАНЫ ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ЕҢБЕК НАРЫҒЫНЫҢ ДАМУ ҮРДІСТЕРІ.....	318
Ж.Қ. Басшиева, Э.С. Балапанова, А.К. Джусибалиева, Ж. Мырзабек, А.К. Адельбаева ӘЛЕМДІК ЭКОНОМИКАНЫ ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМҒА КӨШУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ: ҚР АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫНЫҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАР МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ.....	334
Г.Б. Есенғараева, А.К. Бекхожаева, Б.Х. Айдосова, Г.Н. Аппақова БИЗНЕСТІ ДАМЫТУДЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЖОЛДАРЫН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ.....	346

Е.М. Жусупов, Ж.Т. Темірханов, А.С. Бекболсынова ЖАСЫЛ ҚАҒАЗДАР НАРЫҒЫН БОЛЖАУДА ТЕРЕҢ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ- ТІ ҚОЛДАНУ МҮМКІНДІКТЕРІ.....	360
А.С. Карбозова, Э.С. Балапанова, А.К. Бекхожаева, Г.Б. Дузельбаева, Г.Ш. Шайхисламова, А.А. Куралбаев АЙМАҚТЫҢ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫН ДАМУДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІ БАСҚАРУ (ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫ МЫСАЛЫНДА).....	373
К.В. Маленко, А.А. Құрманалина ЭЛЕКТРОНДЫҚ МАРКЕТИНГ: ӘЛЕМДЕГІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭЛЕКТРОНДЫҚ КОММЕРЦИЯНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ТРЕНДТЕРІ.....	388
Д.М. Мұсаева ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒАҢДАНУ КОНТЕКСТІНДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКА	406
П.Қ. Салибекова, Ә.К. Қожахметова, Ж.Н. Тажиева, У.Д. Сандықбаева ЖОҒАРЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАР НАРЫҒЫНДА ЖОБАЛЫҚ БАСҚАРУДЫ ҚОЛДАНУ: ЖАСЫЛ ЭНЕРГЕТИКА САЛАСЫНА БИБЛИОМЕТРИЯЛЫҚ ШОЛУ	418
К.Б. Сатымбекова, А.Е. Есенова, Г.А. Куаналиева, Ғ.Е. Керімбек ҚАРЖЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ЦИФРЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ БОЙЫНША НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ОНЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ.....	431
Ш.Ж. Сейітжағыпарова, Ш. Қосымбаева, Ж. С. Булхаирова, Б.К. Нурмаганбетова, О.Ж. Жадигерова ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АГРОТУРИСТІК ДАМУ: АУЫЛДЫҚ ӘЛЕУМЕТТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫ ЗАМАНАУИ БАСҚАРУ.....	446
А.О. Сыздықова ЦИФРЛЫҚ БРЕНДИНГТІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫНЫҢ АЛҒЫШАРТТАРЫН АНЫҚТАУ.....	462
Н.А. Урузбаева, М.Х. Каражанова ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТУРИЗМ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ АҚМОЛА ОБЛЫСЫНЫҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ.....	474
Чжай Сюань, Ж. Жұман, Ә.В. Хамзаева ҚАЗАҚСТАННАН ҚЫТАЙҒА ГАЗ ТАСЫМАЛДАУДЫҢ ЖАЙ-КҮЙІ МЕН КЕЛЕШГІ.....	490

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Г.Б. Аргингазинова СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ДИРИЖЕРСКО-ХОРООВОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ.....	7
М.С. Балганова, Э.Т. Адылбекова, Х.И. Булбул ВЛИЯНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ РЕСУРСОВ В СМЕШАННОМ ОБУЧЕНИИ НА ПРОФЕССИОНАЛЬНУЮ КОМПЕТЕНТНОСТЬ УЧИТЕЛЯ...22	
Б. Дилдебай, С. Адиканова, В. Войчик, А. Кадырова ИССЛЕДОВАНИЕ ЦЕЛЕВОГО СОСТОЯНИЯ АРХИТЕКТУРЫ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ УНИВЕРСИТЕТА.....	38
Е. Ергобек, Е. Досымов, S. Eser ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ ПРОФИЛАКТИКИ ОШИБОК ПРИ СДАЧИ ЕНТ ПО РАЗДЕЛУ КВАНТОВОЙ ФИЗИКИ.....	49
Д.А. Ердембекова, А.И. Булшекбаева, Ж.Б. Саткенова ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНЫХ НАВЫКОВ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ РЕДЖИО ЭМИЛИЯ.....	62
Ж.Е. Зулпыхар, А. Нұрланқызы, Л. Рохая, Н. Карелхан РАЗВИТИЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ВНЕДРЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА.....	77
Н. Ибадильдин, А. Нургужина, Д. Жумалдинова, Ш. Борашова ДАЛЬНЕЙШЕЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «ИТ-МЕНЕДЖМЕНТ» В ASTANA IT UNIVERSITY.....	90
Р.К. Измагамбетова ИНТЕГРАЦИЯ СНАТGPT В ОБУЧЕНИЕ: ВСЕСТОРОННИЙ ОБЗОР ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ.....	101
Г.К. Исмаилова, Г.Б. Григорьева, А.Ж. Турикпенова, К.Е. Хасенова, З.Қ. Тешабоева ЧИТАТЕЛЬСКАЯ ГРАМОТНОСТЬ – КОМПОНЕНТ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ.....	110
Э. Кауынбаева, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ БИОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ВУЗЕ.....	124
А.Б. Кенесары, А.Ж. Сейтмұратов, Н.Ю. Фоминых, Г. Пилтен, П. Пилтен ЦИФРОВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ В МЕТОДИКЕ ОБУЧЕНИЯ МАТЕ МАТИКЕ.....	137
Г.Н. Клычниязова, Ж. Дәулетбекова ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ.....	148
А. Куралбаева, Ж. Садуова, Г. Абылова, А. Тасова ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАНИЕ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В БУДУЩИЕ ВЫЗОВЫ.....	161

М.У. Мукашева, А.А. Омирзакова, С.Г. Григорьев, А.Х. Давлетова УСЛОВИЯ БЕЗОПАСНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИММЕРСИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ШКОЛЕ: ПИЛОТНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ.....	176
А.Ж. Мурзалинова, Ж.А. Макатова, Л.С. Альмагамбетова, А.Н. Иманова, А.Е. Зейнелова ПРОЕКТИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГОВ КАЗАХСТАНА НА ОСНОВЕ КОНЦЕПТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ДИЗАЙНА.....	191
Ф. Наметкулова, Е. Тасболат, Г. Баймбетова, А. Сугирбекова МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ У ШКОЛЬНИКОВ НАВЫКОВ АНАЛИЗА ЗАДАЧ ПО ФИЗИКЕ.....	212
Р.Б. Сабдалиева, Г.А. Орынханова ФОРМИРОВАНИЕ СМЫСЛОВОГО ЧТЕНИЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ЕРМЕКА ТУРСУНОВА.....	233
А.Х. Сарыбаева, Ж.И. Исаева, Али Чорух МЕТОДЫ АДАПТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦИФРОВЫХ РЕСУРСОВ ПО ПРЕДМЕТУ «КОМПЬЮТЕРНЫЕ МЕТОДЫ ФИЗИКИ» ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ	246
Б.Ш. Турганбаева, Ж. Сапаркызы, А.М. Утешкалиева РЕАЛИЗАЦИЯ МЕЖПРЕДМЕТНЫХ СВЯЗЕЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.....	266
Г.М. Усайнова, А.Ж. Сейтмуратов, Г.Б. Исаева, А.А. Куралбаева, А.Ж. Изекенова МЕТОДИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МАТЕМАТИКИ В ВУЗЕ.....	276

ЭКОНОМИКА

О. Абралиев, А. Баймбетова, Ж. Кусмолдаева ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ДИНАМИКИ ПРОИЗВОДСТВА ПШЕНИЦЫ В КАЗАХСТАНЕ.....	291
И.Т. Айнабекова, А.Д. Ажигулова, М.Ж. Есенова ОТДЕЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ КАЗАХСТАНА.....	308
З.А. Арынова, В.П. Шеломенцева, С.Е. Кайдарова, С.В. Золотарева, Д.С. Бекниязова ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....	318
Ж.К. Басшиева, Э.С. Балапанова, А.К. Джусибалиева, Ж. Мырзабек, А.К. Адельбаева ЦИФРОВИЗАЦИЯ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К НО- ВОМУ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОМУ УКЛАДУ: ВЫВОДЫ И ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ АПК В РК.....	334
Г.Б. Есенгараева, А.К. Бекхожаева, Б.Х. Айдосова, Г.Н. Аппакова ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕРОПРИЯТИЙ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАЗВИТИЯ БИЗНЕСА.....	346

Е.М. Жусупов, Ж.Т. Темирханов, А.С. Бекболсынова ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ГЛУБОКОГО ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНКА ЗЕЛЕННЫХ БУМАГ	360
А.С. Карбозова, Э.С. Балапанова, А.К. Бекхожаева, Г.Б. Дузельбаева, Г.Ш. Шайхисламова, А.А. Куралбаев УПРАВЛЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ РЕГИОНА В РАЗВИТИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА (НА ПРИМЕРЕ КЫЗЫЛОРДИНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	373
К.В. Маленко, А. А. Курманалина ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ: РЫНОК ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В КАЗАХСТАНЕ.....	388
Д.М. Мусаева ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА В КОНТЕКСТЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	406
П.К. Салибекова, А.К. Кожаметова, Ж.Н. Тажиева, У.Д. Сандыкбаева ПРИМЕНЕНИЕ ПРОЕКТНОГО УПРАВЛЕНИЯ НА РЫНКЕ ВЫСОКИХ ТЕХНОЛОГИЙ: БИБЛИОМЕТРИЧЕСКИЙ ОБЗОР ПО ОТРАСЛИ ЗЕЛеной ЭНЕ РГЕТИКИ.....	418
К.Б. Сатымбекова, А.Е. Есенова, Г.А. Куаналиева, Г.Е. Керимбек ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ И ПУТИ ЕЕ РЕШЕНИЯ.....	431
Ш.Ж. Сейтжагипарова, Ш. Косымбаева, Ж.С. Булхаирова, Б.К. Нурмаганбетова, О.Ж. Жадигерова АГРОТУРИСТИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ В КАЗАХСТАНЕ: СОВРЕМЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ СЕЛЬСКОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРОЙ.....	446
А.О. Сыздықова ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРЕДПОСЫЛОК ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОГО БРЕНДИНГА.....	462
Н.А. Урузбаева, М.Х. Каражанова ОСОБЕННОСТИ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА АКМОЛИНСКОЙ ОБЛАСТИ КАК ОСНОВЫ ЕЕ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ.....	474
Чжай Сюань, Ж. Жуман, А.В. Хамзаева СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ТРАСПОРТИРОВКИ ГАЗА ИЗ КАЗАХСТАНА В КИТАЙ	490

CONTENTS

PEDAGOGYR

G.B. Argingazinova SOCIAL AND CULTURAL FACTORS OF ESTABLISHMENT OF CONDUCTOR CHORAL EDUCATION SYSTEM IN KAZAKHSTAN.....	7
M.S. Balganova, E.T. Adylbekova, H.I. Bulbul THE IMPACT OF THE USE OF ELECTRONIC RESOURCES IN BLENDED LEARNING ON THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF A TEACHER.....	22
B. Dildebai, S. Adikanova, Waldemar Wojcik, A. Kadyrova RESEARCH OF THE TARGET STATE OF THE UNIVERSITY INFORMATION SYSTEMS ARCHITECTURE.....	38
E. Ergobek, E. Dosymov, S. Eser PEDAGOGICAL METHODS OF PREVENTION OF ERRORS WHEN PASSING THE UNT IN SECTION QUANTUM PHYSICS.....	49
D. Erdembekova, A. Bulshekbayeva, Zh. Satkenova DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN BASED ON REGGIO EMILIA TECHNOLOGY.....	62
Zh.E. Zulpykhar, A. Nurlankyzy, R. Latip, N. Karelkhan DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION AND THE INTRODUCTION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE.....	77
N. Ibadildin, A. Nurguzhina, D. Zhumaldinova, Sh. Borashova FURTHER IMPROVEMENT OF EDUCATIONAL PROGRAM IT MANAGEMENT AT ASTANA IT UNIVERSITY.....	90
R.K. Izmagambetova INTEGRATING CHATGPT INTO TRAINING: COMPREHENSIVE REVIEW OF EDUCATIONAL APPLICATIONS.....	101
G.K. Ismailova, G.B. Grigorieva, A.Zh. Turikpenova, K.E. Khasenova, Z.K. Teshaboeva READING LITERACY IS A COMPONENT OF FUNCTIONAL LITERACY.....	110
E. Kauynbayeva, A.D. Maimatayeva, S.V. Sumatokhin THE EXPERIENCE OF USING MODERN DIGITAL TECHNOLOGIES IN TEACHING BIOLOGICAL DISCIPLINES AT THE UNIVERSITY.....	124
A.B. Kenessary, A.Zh. Seitmuratov, N.Y. Fominykh, G. Pilten, P. Pilten DIGITAL PEDAGOGICAL SOLUTIONS IN THE METHODOLOGY OF TEACHING MATHEMATICS.....	137
G. Klychniyazova, Zh. Dauletbekova PEDAGOGICAL STRATEGIES FOR DEVELOPING STUDENTS’ SPEECH CULTURE.....	148
A. Kuralbayeva, J. Saduova, G. Abylova, A. Tasova INTEGRATING DIGITAL TECHNOLOGIES INTO EDUCATION: CURRENT TRENDS AND FUTURE CHALLENGES.....	161
M. Mukasheva, A. Omirzakova, S.G. Grigoriev, A.H. Davletova CONDITIONS FOR THE SAFE USE OF IMMERSIVE TECHNOLOGIES IN	

SCHOOLS: A PILOT STUDY.....	176
A.Zh. Murzalinova, Zh.A. Makatova, L.S. Almagambetova, A.N. Imanova, A.E. Zeynelova	
DESIGNING PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS IN KAZAKHSTAN BASED ON TEACHING DESIGN CONCEPTS.....	191
F. Nametkulova, Y. Tasbolat, G. Baimbetova, A. Sugirbekova	
METHODOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF SCHOOLCHILDREN'S SKILLS IN ANALYZING PHYSICS PROBLEMS.....	212
R.B.Sabdaliyeva¹, G.A.Orynkhanova	
FORMATION OF MEANINGFUL READING WHEN STUDYING THE WORKS OF ERMEK TURSUNOV.....	233
A.Kh. Sarybayeva, Zh.I. Issayeva, Ali Choruh	
THE METHOD OF ADAPTIVE LEARNING WITH THE USE OF DIGITAL RESOURCES FOR THE SUBJECT «COMPUTER METHOD OF PHYSICS» FOR FUTURE TEACHERS.....	246
B.Sh. Turganbaeva, Zh. Saparkyzy, A.M. Uteshkalieva	
IMPLEMENTATION OF INTER-SUBJECT CONNECTIONS IN MATHEMATICS LESSONS IN PRIMARY SCHOOL.....	266
G.M. Ussainova, A.Zh. Seitmuratov, G.B. Issayeva, A. Kuralbayeva, A.ZH. Izekenova	
METHODOLOGY FOR PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MATHEMATICS TEACHERS AT UNIVERSITY.....	276

EKONOMICS

O. Abraliyev, A. Baimbetova, Zh. Kusmoldayeva	
ECONOMETRIC ANALYSIS OF WHEAT PRODUCTION DYNAMICS IN KAZAKHSTAN.....	291
I.T. Ainabekova, A.D. Azhigulova, M.Zh. Yessenova	
SOME PROBLEMATIC ASPECTS OF PUBLIC FINANCE MANAGEMENT IN KAZAKHSTAN.....	308
Z.A. Arynova, V.P. Shelomentseva, S.E. Kaidarova, S.V. Zolotareva, D.S. Bekniyazova	
TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE LABOR MARKET IN THE CON- TEXT OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY.....	318
Zh. Bashieva, E.S. Balapanova, A. Jussibaliyeva, ZH. Myrzabek, A. Adelbayeva	
DIGITIZATION OF THE WORLD ECONOMY AS A FACTOR OF TRANSITION TO A NEW TECHNOLOGICAL STORY: CONCLUSIONS AND OPPORTUNITIES FOR THE AGRICULTURAL INDUSTRY IN THE RK.....	334
G. Yessengarayeva, A. Bekkhozhayeva, B. Aidosova, G. Appakova	
WAYS TO IMPROVE FINANCIAL SUPPORT MEASURES FOR BUSINESS DEVELOPMENT.....	346
Y.M. Zhusupov, Zh.T. Temirkhanov, A.S. Bekbolsynova	
POSSIBILITIES OF APPLYING DEEP ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FORE- CASTING THE GREEN SECURITY MARKET.....	360
A.S. Karbozova, E. Balapanova, A.K. Bekkhozhaeva, G.B. Duzelbaeva, G.Sh.	

Shaikhislamova, A.A. Kuralbayev MANAGING THE INVESTMENT ACTIVITY OF THE REGION IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE (ON THE EXAMPLE OF THE KYZYLORDA REGION).....	373
K.V. Malenko, A.A. Kurmanalina ELECTRONIC MARKETING: FEATURES AND TRENDS OF ELECTRONIC COMMERCE IN THE WORLD AND IN KAZAKHSTAN.....	388
D.M. Mussayeva THE DIGITAL ECONOMY IN THE CONTEXT OF THE TRANSFORMATION OF THE GLOBAL ECONOMY.....	406
P.Q. Salibekova, A.K. Kozhakhmetova, Zh.N. Tazhiyeva, E. Keser APPLYING PROJECT MANAGEMENT IN THE HIGH-TECH MARKET: BIBLIOMETRIC REVIEW ON THE GREEN ENERGY INDUSTRY.....	418
K. Satymbekova, A. Yessenova, G. Kuanaliyeva, G. Kerimbek THE MAIN CHALLENGES OF DIGITAL TRANSFORMATION IN FINANCIAL SERVICES AND SOLUTIONS TO OVERCOME THEM.....	431
Sh. Seiitzhagyparova, Sh. Kossymbayeva, Zh. Bulkhairova, B. Nurmaganbetova, O. Zhadigerova AGROTURISTIC DEVELOPMENT: MANAGEMENT OF RURAL SOCIAL INFRASTRUCTURE IN KAZAKHSTAN.....	446
A. Syzdykova DETERMINING THE PREREQUISITES FOR THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF DIGITAL BRANDING.....	462
N.A. Uruzbayeva, M.H. Karazhanova FEATURES OF ECOLOGICAL TOURISM OF AKMOLA REGION AS THE BASIS OF ITS SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT.....	474
Zhai Xuan, J. Juman, A.V. Khamzayeva STATUS AND PROSPECTS OF GAS TRANSPORTATION TO CHINA FROM KAZAKHSTAN.....	490

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 20.06.2024.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

46,0 п.л. Тираж 300. Заказ 3.

---

*РОО «Национальная академия наук РК»
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19*